

A takaréktár építője

Szeged pénz- és hitelügyeinek szolgálatára 1845-ben hozták létre a város első pénztárat, a Szeged-csongrádi Takarékpénztárt, amelynek elnöki székében hosszú ideig Zsótér Andor (1824–1906), a gazdag felsővárosi kereskedő és hajósgazdacsalád legkiemelkedőbb, nagy műveltségű tagja ült. Klauzál Gábor szegedi születésű miniszter kezdeményezésére indult meg a mozgalom, hogy a pénztárnak stabil épületet kell emelni, s ennek eredményeként keresték meg az akkor Aradon működött Margitay Gábor mérnököt, aki 175 éve, 1810. május 5-én született Hajdúhadházán. Marosvásárhelyen halt meg, 79 éves korában.

Margitay Gábor debreceni tanulmányait követően, a pesti Tudományegyetem Mérnöki Intézetében szerezte meg oklevelét. A reformkor hangulatában élő Pesten, Hild József szebbnél szebb épületeiben gyönyörködött, és erősödött benne építési hivatottsága. Diplomájának megszerzését követően Nagyváradra ment, de itt nem maradt sokáig, áttette székhelyét Aradra, ahol abban az időben több jó nevű építésvállalkozó működött. Margitay tulajdonképpen itt sajátította el az építészeti gyakorlatát, s több helyi középület tervezésében közreműködött. Ekkortájt jegyezte el magát a neoklasszicizmussal, amely igazi kibontakozását csak a 19. század vége felé érte el Európa-szerte. Itteni eredményei alapján figyelt fel rá Klauzál és Szilágyi Gusztáv városi főmérnök, s meghívták Szegedre, hogy tervezze meg a takarékpénztár épületét. Margitay a megbízást elfogadta és az épületet hamarosan fel is építették. A megbízók igen megelégedtek a művel, és Margitay több magánházat is tervezett a városnak, amelyek azonban a nagyárvíznek nem tudtak ellenállni. A Takaréktár épülete azonban az 1879-es árvíznek olyan nagy szilárdsággal ellenállt, mint a benne elhelyezett pénztárat a pénzügyi korrupciónak. (A későbbi, a mai épület, amely 1904-ből való, és a szecesszió jegyében fogant, Baumhorn Lipót tervei szerint, miként a vele szemben levő ún. Vasalóház, a pénztárat alkalmazottjainak volt lakóháza, vagy az új Zsinagóga és még két bérház, egyik a Dugonics téren, a másik a Kárász és a Kölcsey utca sarkán.)

Margitay nemcsak jó építész, hanem kiváló hazafiú is volt. A szabadságharcot mérnök örnagyként végig harcolta, egészen a világsi összeomlásig. A bukás után, egy ideig Czimeg Jánossal (1823–1876) — aki később elsőnek rendezte a Széchenyi teret —, szegedi mérnökollégájával együtt bujdosott, de őt nem követte Párizsba. A megtorlás próbái 1851-ben elfogták, és négy évre szigorított várfogságra ítélték. Kiszabadulása után az Országos Kataszteri Felmérésnél dolgozott, de állását hamarosan feladta, és különböző uradalmi építkezéseken vállalt munkát.

Élete utolsó nagy munkája az Erdélyben levő borszéki gyógyfürdő (Hargita megye) rendezése és kiépítése volt, amelyhez 1870-ben fogott hozzá. A korábban, főként fából épült épületeket mind lebontották, és Margitay tervei szerint, modern vendéglátókat és fürdőházakat építettek, miközben a környezetet is rendezték.

Munkásságát és emberi tulajdonságait értékelve, nevének felemelése születésének 175. évfordulóján, mindenképpen kötelességünk.

BÁTYAI JENŐ

Botár Attila

Éden után

A letepert fű zöldjét emeli, szarát, levelét s lepkét fogad. Átkel a lábnyom tünődésesen s kacatjaival egy szárfogat. Ádám kezét látom.

Az almafák! Metszőolló s fűrész utánj ágak kigyöngyöző, fanyar nedvei — Az Angyal elbóbiskol édesen, és pallosán atlétatrikó szárad.

Rostás-Farkas György

Emlékezés

Arcomra égve őrzöm partra vetett életünket, s ki nem kiáltott jajokban élem a sebek rettenetét.

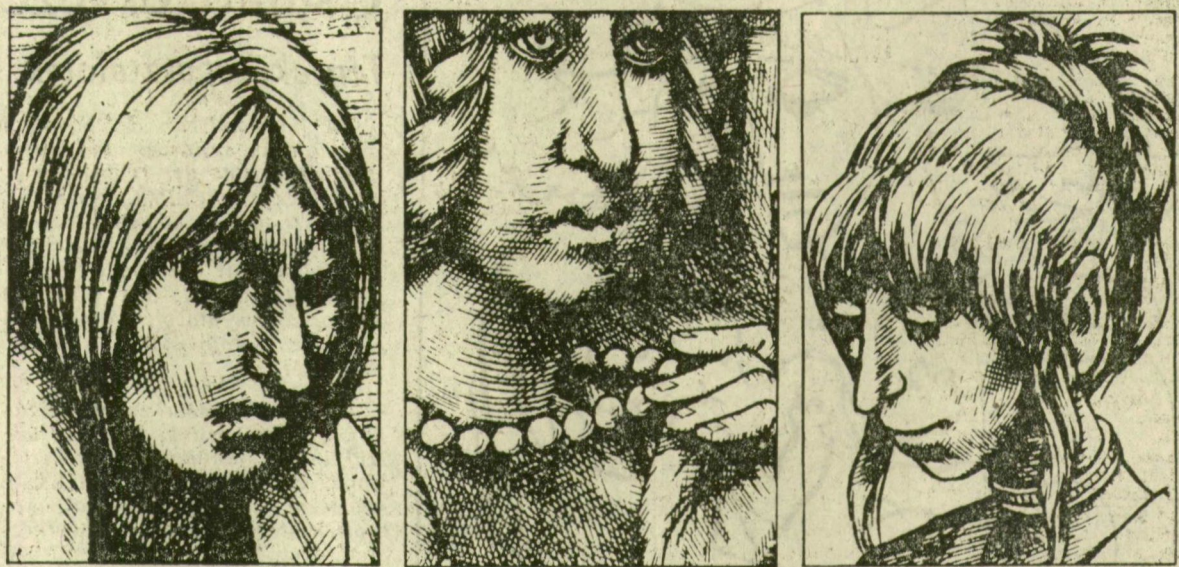
Újra érzem a megzenvedett izeket csókjaiban: varas álmokat tép föl az emlékezés: mennydörgést csitít sóhajom, s a megbocsájtás üzenetét küldi felétek tekintetem

Engedjétek szemeteket visszanezni rám:

halál gyűlöletét marta vérembe a szemek élezett pengéje.

BÁRCZÁNFAI FERENC RAJZA

RÉKASSY CSABA RÉZKARCAINAK RÉSZLETEI

Nélkülözhetetlen az MTESZ munkája

Beszélgetés dr. Henczi Lajos főtitkárhelyettesével

Budapesten, a Kossuth Lajos téren, az Országház közelében van egy alumíniumból-betonból-üvegből épült modern palota. Ez a ház ad otthont — a Kereskedelmi Kamarával együtt — a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének. Az MTESZ 32 egyesületének 170 ezer egyéni tagja van, s azon kevés társadalmi egyesületek közé tartozik, amely spontán, felülről jövő kezdeményezés nélkül szerveződött nemzetgazdaságunk ma már nélkülözhetetlen elemévé. Dr. Henczi Lajos főtitkárhelyettesével az MTESZ munkájáról beszélgettünk, különös tekintettel a megyei és városi szervezetekben végzett tevékenységre.

— Mióta működnek az MTESZ megyei szervezetei? A megyeiken kívül vannak-e más területi szervezetek is? Milyen e szervezetek anyagi bázisa?

— Az MTESZ területi szervezeteinek létrejöttében nagy szerepet játszott a szükség. Nem tarthatjuk véletlennek, hogy az elsőnek felszabadult magyar nagyvárosban, Szegeden alakult meg az első szervezet, 1949-ben, tehát a 3 éves terv idején, Szegedi Intéző Bizottság néven. A megyei szervezetek megalakulása egyébként feltűnően hosszú folyamattal, utolsóként a Pest megyei alakult meg, 1978-ban. Ez is mutatja, nem erőltettük a területi szervezetek megalakítását, ezeket mindenütt a helyi igények formálták, időzítették.

A megyeiken kívül vannak más területi szervezeteink is, például 35 városban működnek Intéző Bizottságok. Szervezeteink anyagi bázisukat lényegében maguk teremtik meg, kiállításokkal, anyagi ellenszolgáltatásért vállalt munkákkal.

— Mit tesz, mit tehet az MTESZ a szervezetek, jobb termelésért, a termékminőség javításáért, népgazdasági céljaink hatékonyabb megvalósításáért?

— Szervezetünk a műszaki és egyéb értelmiség szervezete, természetes tehát, hogy elsősorban a műszaki fejlesztés terén mérhető le a megyékben, városokban folyó munka. A kérdés kapcsán el kell mondanom: mi nem kívántunk sohasem önállóskodni, a tervek készítésébe, megvalósításába felkérés nélkül sose szözlünk bele! Szervezeti életünk színvonalosságát mutatja viszont, hogy ezzel a mentalitással is elértük: ma már szinte nélkülözhetetlenek vagyunk a kisebb-nagyobb tervezési, műszaki-gazdasági feladatok megoldásánál.

Több helyen az MTESZ közbenjárásával alakult át vagy korszerűsödött a termékszerkezet, a gépi adat- és készletnyilvántartás. Sok olyan kisebb vállalat, ipari szövetkezet van az országban, ahol nincs elég jólképzett szakember; ők fokozottan rászorulnak a mi közvellen segítségünkre, mind a munkaszervezés, mind a termékszerkezet távolabbi célok szolgáltató átalakítása terén. Megyei szervezeteink aktívan dolgoznak a vállalati belső tartálokok feltartásában, de elvégzik ezt a munkát a szűkebb környezetben is, segítve ezzel a gazdálkodó egységek közötti együttműködést.

Országszerte szaporodik azoknak a köröknek a száma, amelyek a vállalatok vezetőiből, a termelés közvetlen irányítóiból, brigádvezetőkből alakultak, s céljuk a termelés és a termék minőségének javítása. E körök fölött mintegy védnökséget vállaltunk, célunk, hogy munkájukat minden rendelkezésünkre álló eszközzel segítsük.

— Milyen az MTESZ szerepe a területfejlesztésben, a településgazdálkodásban?

— E mindenkit érintő, folyamatos munkából derekasan kivesszük részüket az MTESZ megyei és városi szervezetei. Erről példák sokaságát említhetném, de csak néhányat ragadok ki. Pár évvel ezelőtt megszüntették a Zalalövő—Bajánsenye vasútvonalat, így megnehezült a kapcsolat az ország egyik legérdekesebb, turisták által mind gyakrabban látogatott kis tájával, az Orséggel. Vas megyei szervezetünk kidolgozta az Ország közlekedésfejlesztési tervét. Baranyai szervezetünk már az ötvenes évek elején hallatta hangját a pécsi hőerőmű telephelyének kijelölésekor, később pedig

akkor, amikor sor került a nagyváros víz-csatorna és elektromosvezeték-rendszerének átépítésére. Csongrád megyei szervezetünk tagjaitól származik a megye földhasznosításának és racionális földhasználatának megtervezése, valamint Kistelek városi jogú nagyközség rendezési tervének részletes véleményezése.

A Délnyugat-Dunántúl aprófalvas település-rendszerű, ezért Zala megyei szervezetünk tanulmánytervet készített Lenti városkörnyékének fejlesztésére, azt a célt tartva szem előtt, hogyan lehetne megőrizni, esetleg növelni az itteni falvak népességmegtartó erejét. Az MTESZ Tolna megyei szervezeteibe tömörült szakemberek olyan veszélyes hulladékokat hatástalanító, megsemmisítő rendszert dolgoztak ki, amely — véleményem szerint — az ország bármelyik körzetében hasznosítható, a helyi adottságok figyelembevételével.

Szervezetünk tagjai közvetlen környezetük műszaki feladatainak megoldásában is részt vesznek, Szabolcs-Szatmárban például az önkormányzatoktól származik Nyíregyháza egyik lakótelepének, illetve Mátészalkának és Nyírbátorinak távfűtési terve. Az egri dohánygyár a Szervezési és Vezetéstudományi Társaságtól rendelte meg — természetesen pénzért! — a gyár teljes munkaszervezési technológiáját, olyan részletesen, hogy még a művezetők munkaköri leírását is a Társaságtól kérték. Ugy vélem, e példák jól bizonyítják, hogy szorgalmas munkálkodunk közös céljaink megvalósításán.

— Milyen tudományos kutató-alkotó munka folyik a területi szervezetekben?

— Gyümölcsöző kapcsolataink vannak területi szervezeteinknek a vidéki akadémiai központokkal, bizottságokkal, így a debrecenivel, szegedivel, pécsivel, veszprémmel és a miskolcival. Annak ellenére, hogy ezek a kapcsolatok tényleg jók, önmagukban még szegényesek lennének egyéb helyi kezdeményezések nélkül. A Szolnok megyei szervezet például szakági újítási véleményező csoportokat alakított, kiszűrve ezzel annak a lehetőségét, hogy az egyszemélyes elbírálás miatt esetleg elszakadjon egy valóban jó újítás. A baranyai szervezet évente jutalmazza a Pollack Mihály Műszaki Főiskola hallgatóinak azokat a szakdolgozatait, diplomamunkáit, amelyek helyi műszaki kérdésekkel foglalkoznak.

— Milyen az MTESZ-szervezetek kapcsolata más társadalmi szervezetekkel, állami intézményekkel?

— A szervezeteinkben végzett munkát többségében elismerik pártmunkának, tagjaink jó része maga is párttag, természetes hát, hogy az MSZMP-vel kitűnő a kapcsolatunk. Ami a tanácsokat illeti, van már olyan szervezetünk is — Sopron városáé —, amelyeknek meghatározatlan időre szóló együttműködési szerződése van a városi tanáccsal. Mi támogatunk minden ilyen, külső kapcsolataink gazdagítását célzó szerződést. Az MTESZ megyei szervezetei támogatják a megyei tanácsoknak azokat a törekvéseit, hogy a nagyobb egyetemi városokban és az egyes egyetemeken hozzák létre az ott tanuló, a szóban forgó megyébe való hallgatók klubjait, lévén, hogy ezzel a vidéki szakember-utánpótlás gondjait enyhíthetnénk.

Pécselt a megyei lap, a rádió és a tévé körzeti stúdiója által nagyon jó a sajtója az MTESZ megyei szervezetének. Egy másik példa: a megyei szervezet tagot delegál a Nyíregyházán megjelenő folyóirat, a Szabolcs-Szatmári Szemle szerkesztőbizottságába. Ugyancsak a nyíregyházi szervezet az, amelyik öt szocialista ország testvérszervezetével tart rendszeres kapcsolatot, s az ottani szakemberek évente 40–50 alkalommal utaznak külföldre, tapasztalatszerzés céljából. A szakszervezetekkel való jó kapcsolatunkat mi sem jellemzi jobban, mint az, hogy Vas megyei szervezetünk elnöke főállásban a szakszervezetek megyei tanácsának vezető titkára — mondotta befejezésül dr. Henczi Lajos, az MTESZ főtitkárhelyettese.

HEGYES ZOLTÁN